

С. В. Станкевич, канд. с.-г. наук, старший викладач

Є. В. Тесліна, студентка

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

**КОРМОВА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ДОМІНУЮЧИХ ВИДІВ ФІТОФАГІВ НА
ОЛІЙНИХ КАПУСТЯНИХ КУЛЬТУРАХ В ННВЦ «ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ»
ХНАУ ІМ В. В. ДОКУЧАЄВА**

На дослідних ділянках ННВЦ «Дослідне поле» Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва у 2013–2015 рр. нами було посіяно шість ярих олійних культур, які належать до родини капустяних (Brassicaceae): ріпак ярий (*Brassica napus oleifera annua*) сорту Отаман, гірчиця біла (*Sinapis alba*) сорту Кароліна, гірчиця сиза (*Brassica juncea*) сорту Тавричанка, гірчиця чорна (*Brassica nigra*) сорту Софія, редька олійна (*Raphanus sativum d. var. oleifera*) сорту Журавка та рижій ярий (*Camelina glabrata*) сорту Гірський. Три останні культури вперше висівали в ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

Основними причинами одержання низького врожаю олійних капустяних культур є недотримання агротехніки та великі втрати від шкідливих організмів. Недобір урожаю, що спричиняється шкідливими організмами, становить 30–40 %.

Особливу увагу під час захисту посівів олійних капустяних культур слід приділяти сисним шкідникам, які пошкоджують як вегетативні, так і генеративні органи рослин.

Домінуючими видами шкідників на посівах олійних капустяних культур були комплекс хрестоцвітих клопів (*Eurydema spp.*): капустяний, або розмальований (*Eurydema ventralis* Kol.), ріпаковий (*E. oleracea* L.), гірчичний (*E. ornata* L.); капустяна попелиця (*Brevicoryne brassicae* L.); капустяна міль (*Plutella maculipennis* Curt.); ріпаковий квіткоїд (*Meligethes aeneus* F.); оленка волохата (*Tropinota (Epicometis) hirta* L.), хрестоцвіті блішки (*Phyllotreta spp.*): чорна (*Phyllotreta atra* F.), синя (*Ph. nigripes* F.), світлонога (*Ph. nemorum* L.), хвиляста (*Ph. undulata* Kutsch.), виїмчаста (*Ph. vitata* Redt.) та широкосмугаста (*Ph. armoracie* Koch.).

Під час досліджень було встановлено, що різні культури не однаковою мірою пошкоджувалися комахами. Згідно з даними, наведеними у таблиці, видно, що хрестоцвіті блішки віддавали перевагу під час вибору кормової

рослини ріпаку ярому та різним видам гірчиці, меншою мірою – редьці олійній, і взагалі не живилися на рижії ярому.

Пошкодженість різних видів олійних капустияних культур шкідниками у ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2013–2015 рр.

Вид рослини	Ступінь заселення рослин різними видами шкідників					
	хрестоцвіті блішки	хрестоцвіті клопи	ріпаковий квіткоїд	капустяна попелиця	капустяна міль	оленка волохата
Ріпак ярий	+++	+++	+++	+++	+++	+++
Гірчиця біла	+++	+	+++	+	++	+++
Гірчиця сиза	+++	+++	+++	+++	++	+++
Гірчиця чорна	+++	+	+++	+	++	+++
Редька олійна	++	+	0	+	++	+
Рижій ярий	0	0	0	0	0	0

Умовні позначення: +++ — рослини пошкоджуються в сильному ступені; ++ — рослини пошкоджуються в середньому ступені; + — рослини слабо пошкоджуються; 0 — пошкодження відсутні

Хрестоцвіті клопи віддають перевагу ріпаку ярому та гірчиці сизій, значно меншою мірою заселяють білу та чорну гірчиці і редьку олійну, і взагалі не живляться на рижії ярому.

Ріпаковий квіткоїд віддає перевагу ріпаку ярому та різним видам гірчиці та взагалі не живиться на редьці олійній та рижії ярому. Це може бути пов'язаним із білим кольором квіток редьки та дрібними квітками рижію.

Капустяна попелиця віддає перевагу ріпаку ярому та гірчиці сизій – культурам, що мають гладеньке неопушене стебло. Значно меншою мірою попелиця заселяє білу та чорну гірчиці і редьку олійну, стебло яких є опушеним і колючим. Попелиця взагалі не живилася на рижії ярому.

Капустяна міль у сильному ступені заселяє ріпак ярий, і менше – всі види гірчиці та редьку олійну. Живлення гусениць не відмічено на рижії ярому.

Оленка волохата є багатоїдним шкідником і значною мірою заселяє квітки ріпаку ярого і всіх видів гірчиці, проте значно менше (як і ріпаковий

квіткоїд) заселяє редьку олійну. Як і попередньо названі види, оленка волохата не заселяє рижій ярий.

Із даних, наведених в таблиці, випливає, що ріпак ярий та гірчиця сиза найбільше заселяються всіма домінуючими видами шкідників олійних капустианих культур.

Гірчиця біла та гірчиця чорна заселяються цими видами комах менше. Редька олійна слабо заселяється шкідниками. Рижій ярий взагалі не заселяється спеціалізованими видами шкідників олійних капустианих культур, що, можливо, пояснюється біохімічними особливостями культури і буде досліджено в майбутньому.

УДК 634.11:632.768.23Д

І. О. Сухоніс, магістрант^{*}, Ю. В. Зубахіна, студентка

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ШКІДЛИВІСТЬ ЯБЛУНЕВОГО КВІТКОЇДА В САДУ ННВЦ «ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ» ХНАУ ІМ. В. В. ДОКУЧАЄВА

Під промисловими садами в Україні зайнято близько 70 % усіх плодово-ягідних культур. Водночас у садівництві втрати врожаю та зниження його якості внаслідок діяльності шкідливих комах дуже великі. В умовах України зареєстровано близько 400 видів шкідників плодкових культур. На чисельність фітофагів та їх масове розмноження в агроценозах садів впливають абіотичні та біотичні фактори.

В останню чверть минулого століття значне збільшилася чисельність шкідливих видів з родини довгоносики (Curculionidae), що пояснюється впливом комплексу чинників, зокрема глобального потепління, зміщення магнітних полюсів тощо.

Сад ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва закладений навесні 2008 р. дворічним садильним матеріалом. Схема посадки саду 4 × 3 м за типом Грузбека. Дослідження проводили в 2014–2015 рр. на молодих насадженнях яблунь сортів Гала, Голден Делішес, Ліберті.

---

^{*} Науковий керівник — І. В. Забродіна, канд. с.-г. наук, доцент